

پرسشنامه بین المللی تروما (ITQ) – نسخه فارسی

International Trauma Questionnaire-Persian Version (ITQ-Persian)

مریم عباسی سورشجانی

استادیار دانشگاه تهران

مینو نریمان

دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی دانشگاه تهران

پریسا شادمهر

دانشجوی کارشناسی روانشناسی دانشگاه تهران

مقدمه

این ابزار اندازه گیری خود گزارشی برای علائم PTSD و CPTSD مطابق با معیارهای نسخه یازدهم طبقه بندی بین المللی بیماری ها ICD-11 اولین بار در سال ۲۰۱۳ توسط کلوآتر و همکاران عرضه شد و در سال ۲۰۱۸ مورد بازبینی قرار گرفت. این نسخه به منظور سازگاری با تعاریف توصیفی متمرکز بر ویژگی های محوری اختلالات که توسط سازمان بهداشت جهانی (WHO) ارائه شده تنظیم گردیده است. هدف از طراحی این پرسشنامه عملیاتی کردن این توصیفات و بررسی تمایزات موجود بین دو اختلال PTSD و CPTSD است. این ابزار هم در حوزه بالینی و هم در حوزه های غیر بالینی قابل استفاده است.

الگوریتم های تشخیصی به شرح زیر است:

این پرسشنامه ابتدا آسیب روانی شاخص در پاسخ دهنده را بررسی میکند و اینکه این حادثه در چه مدت زمان قبل اتفاق افتاده است. از ۱۸ گویه ۹ گویه اول اختلال PTSD و ۹ گویه دوم به همراه ۹ گویه اول اختلال CPTSD را می سنجد. به عبارت دیگر، از ۹ گویه اول ۶ گویه علامت های اصلی PTSD و ۳ گویه مختص به اختلال عملکردی برای ارزیابی علائم PTSD می باشد. به همین منوال ۶ گویه (گویه های ۱۰ تا ۱۵) بررسی کننده اختلالاتی در سازمان دهی خود^۱ (DSO) است، و سه گویه پایانی (۱۵ تا ۱۸) اختلال عملکردی مرتبط با علائم DSO را اندازه گیری می کند.

اختلال عملکرد در هر دو اختلال در ۳ حوزه زیر بررسی می شود:

- 1- روابط و زندگی اجتماعی
- 2- کار یا توانایی کار
- 3- سایر جنبه های مهم زندگی، مانند فرزندپروری، مدرسه / کار، دانشگاه و یا سایر فعالیت های مهم

PTSD: تشخیص اختلال استرس پس از سانحه بر اساس ۶ گویه اول بررسی می شود که ۶ علامت اصلی در این اختلال را در ۳ خوشه: تجربه مجدد، اجتناب و حس تهدید بررسی میکند. ابتدا به این اختلال مستلزم تایید حداقل یکی از دو نشانه مربوط به هر خوشه از علائم است. دو علامت منعکس کننده خوشه «تجربه مجدد» (Re) است (یعنی Re1 رویاهای ناراحت کننده و Re2 احساس اینکه تجربه دوباره در اینجا و اکنون اتفاق می افتد). دو علامت اصلی منعکس کننده خوشه «اجتناب» (AV) هستند (یعنی یادآورهای داخلی Av1 و یادآورهای خارجی Av2). دو علامت اصلی منعکس کننده خوشه «حس تهدید» (TH) هستند (یعنی هوشیاری بیش از حد Th1 و پاسخ غافلگیرانه Th2).

سه گویه بعدی (گویه های ۷ تا ۹)، برای سنجش اختلال عملکردی مرتبط با این علائم غربالگری می شوند.

CPTSD: برای ارزیابی علائم CPTSD، از شرکت کنندگان خواسته می شود به مجموعه ای از شش سؤال پاسخ دهند که نشان می دهد معمولاً چگونه احساس می کنند، درباره خودشان فکر می کنند و با دیگران ارتباط دارند. این علائم در مجموع نشان دهنده اختلالاتی در حوزه سازمان دهی خود (DSO) است که در تشخیص CPTSD نقش اساسی دارد. دو مورد، خوشه «بدتنظیمی عاطفه» (AD) را در بر می گیرد. دو مورد خوشه «خودپنداره منفی» (NSC) را نشان می دهد، و دو مورد خوشه «روابط آشفته» (DR) را نشان می دهد همانند علائم PTSD، سه مورد وجود دارد که اختلال عملکردی مرتبط با علائم CPTSD را بررسی می کند (گویه های ۱۶ تا ۱۸).

^۱ Disturbance in Self-Organization

بر اساس ساختار طبقه بندی ICD-11، یک فرد ممکن است تنها تشخیص PTSD یا CPTSD را دریافت کند، اما نه هر دو، بنابراین اگر فردی معیارهای CPTSD را داشته باشد، تشخیص PTSD را به صورت جداگانه دریافت نمی کند. دستورالعمل نمره دهی در انتها موجود است.

مرجع اصلی پرسشنامه:

Cloitre, M., Shevlin, M., Brewin, C. R., Bisson, J. I., Roberts, N. P., Maercker, A., ... & Hyland, P. (2018). The International Trauma Questionnaire: Development of a self-report measure of ICD-11 PTSD and complex PTSD. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 138(6), 536-546.

Abbasi Soorshjani, M., Nariman, M., Shadmehr, P. (2023). Psychometric Properties of the Persian Version of International Trauma Questionnaire. Under-publication.

پرسشنامه بین المللی تروما (ITQ)

لطفاً تجربه‌ای که بیش از همه شما را آزار می‌دهد مشخص کنید و سوالات زیر را در ارتباط با این تجربه پاسخ دهید.

خلاصه‌ای از تجربه‌تان را شرح دهید:

این تجربه چه زمانی اتفاق افتاد؟ (یک مورد را علامت بزنید)

الف) کمتر از ۶ ماه گذشته

ب) ۶-۱۲ ماه گذشته

ج) ۱-۵ سال گذشته

د) ۵-۱۰ سال گذشته

ه) ۱۰-۲۰ سال گذشته

و) بیش از ۲۰ سال گذشته

در ادامه چند مشکل که افراد در پاسخ به وقایع آسیب‌زا یا استرس‌زای زندگی گزارش کرده‌اند، آمده است. لطفاً هر مورد را با دقت بخوانید و سپس یک جواب مناسب را از سمت چپ انتخاب کنید که نشان می‌دهد این مشکل چقدر برای شما در طول یک ماه گذشته آزاردهنده بوده است.

هرگز	خیلی کم	گاهی اوقات	اغلب اوقات	همیشه	
۰	۱	۲	۳	۴	۱- داشتن رویاهایی آزاردهنده که تکرار بخشی از آن تجربه است یا به وضوح با آن تجربه مرتبط است.
۰	۱	۲	۳	۴	۲- داشتن تصاویر یا خاطرات پررنگ که گاهی اوقات به ذهن شما می‌آید به طوری که احساس می‌کنید آن تجربه در مکان و زمان فعلی شما دوباره در حال رخ دادن است.
۰	۱	۲	۳	۴	۳- اجتناب از یادآورهای درونی تجربه (مثل افکار، احساسات یا حس‌های بدنی)

۴	۳	۲	۱	۰	۴- اجتناب از یادآورهای بیرونی تجربه (مثل اشخاص، مکان‌ها، مکالمات، اشیاء، فعالیت‌ها و موقعیت‌ها)
۴	۳	۲	۱	۰	۵- گوش به زنگی بیش از حد، محتاط بودن یا حالت دفاعی داشتن
۴	۳	۲	۱	۰	۶- از جا پریدن و به راحتی یکه خوردن

آیا داشتن علائم فوق در یک ماه گذشته:

۴	۳	۲	۱	۰	۷- بر روی روابط یا زندگی اجتماعی شما تاثیر گذاشته است؟
۴	۳	۲	۱	۰	۸- بر روی کار شما یا توانایی تان برای کار تاثیر گذاشته است؟
۴	۳	۲	۱	۰	۹- بر روی دیگر بخش‌های مهم زندگی تان تاثیر گذاشته است، مانند مراقبت از فرزندان، فعالیت‌های مدرسه یا دانشگاه، و یا سایر فعالیت‌های مهم؟

در ادامه برخی از مشکلاتی می‌آید که افرادی که تجربیات بسیار دردناک و واقعا نگران‌کننده داشته‌اند گاهی اوقات آنها را تجربه می‌کنند. این سوالات مربوط به شیوه‌ای است که شما معمولاً احساس می‌کنید، معمولاً در مورد خود فکر می‌کنید، و معمولاً با دیگران ارتباط برقرار می‌کنید. لطفا موارد زیر را به دقت بخوانید و جوابی را انتخاب کنید که در مورد شما درست است.

هرگز	خیلی کم	گاهی اوقات	اغلب اوقات	همیشه	
۰	۱	۲	۳	۴	۱- وقتی من آزرده باشم، مدت زیادی طول می‌کشد تا دوباره آرام شوم.
۰	۱	۲	۳	۴	۲- احساس بی‌حسی و خاموشی می‌کنم.
۰	۱	۲	۳	۴	۳- احساس می‌کنم فردی شکست خورده‌ام.
۰	۱	۲	۳	۴	۴- احساس بی‌ارزش بودن می‌کنم.
۰	۱	۲	۳	۴	۵- احساس می‌کنم از مردم دور هستم یا ارتباطم با آنها قطع شده است.
۰	۱	۲	۳	۴	۶- برایم مشکل است که از نظر احساسی به افراد نزدیک بمانم.

آیا در طول یک ماه گذشته، داشتن مشکلات فوق در احساسات، باورهایی که درباره‌ی خودتان دارید و در روابطتان:

۴	۳	۲	۱	۰	۷- نگرانی یا تشویش در مورد روابط یا زندگی اجتماعی شما ایجاد کرده است؟
۴	۳	۲	۱	۰	۸- بر روی کار شما یا توانایی تان برای کار تاثیر گذاشته است؟

۴	۳	۲	۱	۰	۹- بر روی دیگر بخش‌های مهم زندگی‌تان تاثیر گذاشته است، مانند مراقبت از فرزندان، فعالیت‌های مدرسه یا دانشگاه، و یا سایر فعالیت‌های مهم؟
---	---	---	---	---	--

نمره‌گذاری تشخیصی

PTSD

اگر P1 یا $P2 \leq 2$ معیار لازم برای تجربه مجدد در اینجا و اکنون برآورده می‌شود.

اگر P3 یا $P4 \leq 2$ معیار لازم برای اجتناب برآورده می‌شود.

اگر P5 یا $P6 \leq 2$ معیار لازم برای احساس تهدید فعلی برآورده می‌شود.

و

حداقل یکی از P7، P8 یا $P9 \leq 2$ معیارهای اختلال عملکردی PTSD را برآورده می‌کند.

CPTSD

اگر C1 یا $C2 \leq 2$ معیار لازم برای اختلال در تنظیم عاطفه برآورده می‌شود.

اگر C3 یا $C4 \leq 2$ معیار لازم برای خودپنداره منفی برآورده می‌شود.

اگر C5 یا $C6 \leq 2$ معیار لازم برای اختلال در روابط برآورده می‌شود.

و

حداقل یکی از C7، C8 یا $C9 \leq 2$ معیارهای اختلال عملکردی DSO را برآورده می‌کند.

رعایت موارد زیر برای تشخیص‌گذاری نهایی لازم است:

PTSD در صورتی تشخیص‌گذاری می‌شود که معیارهای PTSD برآورده شده باشند اما DSO برآورده نشود.

CPTSD در صورتی تشخیص‌گذاری می‌شود که معیارهای PTSD و DSO هر دو برآورده شوند.

برآورده نشدن معیار PTSD و یا برآورده شدن معیار DSO به تنهایی تشخیص‌گذاری نمی‌شود.

نمره‌گذاری ابعادی

نمره حاصل از مجموع نمرات هر خوشه از علائم PTSD و DSO را می‌توان به عنوان نمره کل در نظر گرفت.

PTSD

جمع نمرات حاصل از طیف لیکرت P1 و P2 = تجربه مجدد در اینجا و اکنون (Re)

جمع نمرات حاصل از طیف لیکرت P3 و P4 = اجتناب (Av)

جمع نمرات حاصل از طیف لیکرت P5 و P6 = احساس تهدید فعلی (Th)

نمره PTSD = جمع Av، Re و Th

DSO

جمع نمرات حاصل از طیف لیکرت C1 و C2 = بدتنظیمی عاطفه (AD)

جمع نمرات حاصل از طیف لیکرت C3 و C4 = خودپنداره منفی (NSC)

جمع نمرات حاصل از طیف لیکرت C5 و C6 = اختلال در روابط (DR)

نمره DSO = جمع AD، NSC و DR